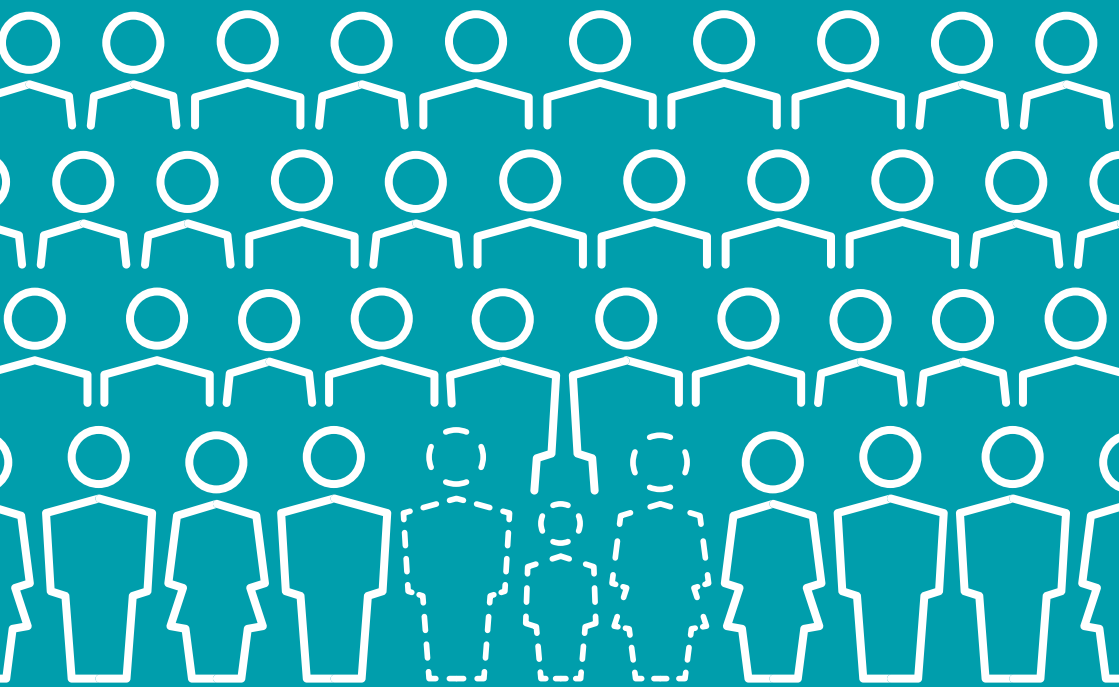

TARPTAUTINĖ MIGRACIJOS ORGANIZACIJA

UŽSIENIEČIAI IR MIŠRIOS ŠEIMOS LIETUVOJE. PRAKTINIŲ SITUACIJŲ GIDAS.

TARPTAUTINĖ MIGRACIJOS ORGANIZACIJA

**UŽSIENIEČIAI IR MIŠRIOS
ŠEIMOS LIETUVOJE.
PRAKTINIŲ SITUACIJŲ GIDAS.**

PROJEKTAS

„PAGALBA VAIKUI IR JO ŠEIMAI: SPECIALISTŲ
TARPKULTŪRINĖS KOMPETENCIJOS DIDINIMAS II“

2015

Leidinį rengė: Tarptautinės Migracijos Organizacijos Vilniaus biuras

Leidiniui informaciją rengė: Irena Dvilaitienė, Beatričė Bernotienė ir Vita Šulskytė

Leidinyje parengtas ir išleistas vykdamas projektą „Pagalba vaikui ir jo šeimai: specialistų tarpkultūrinės kompetencijos didinimas II“, įgyvendinant Europos fondo trečiųjų šalių piliečių integracijai 2013 m. metinę programą pagal prioriteto „Valstybių narių politinių gebėjimų ugdymas, koordinavimas ir tarpkultūrinės kompetencijos didinimas skirtinguose valdžios lygmenyse ir institucijose“ veiksmą „Gebėjimų ugdymas tarp valdžios skirtingų lygių ir departamentų“. Projektą iš dalies finansuoja Europos Sąjunga. Projektą remia Lietuvos Respublika.

Projektą įgyvendina Tarptautinės migracijos organizacijos Vilniaus biuras ir Lietuvos Respublikos Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga.

Leidinyje pateikiami situacijų sprendimo būdai ir reikalavimai yra pritaikyti konkrečioms atvejams ir gali kisti pasikeitus situacijos aplinkybėms. Leidinyje parengtas pagal atitinkamų sričių specialistų pateiktą informaciją.

Visos teisės saugojamos. Kopijuoti visą ar dalimis, taip pat naudoti komerciniais tikslais be Tarptautinės migracijos organizacijos (TMO) Vilniaus biuro raštiško leidimo draudžiama.

TURINYS

I VADAS	5
I MIGRACINIAI KLAUSIMAI	7
Pirma situacija. Kvietimo užsieniečiui laikinai atvykti į Lietuvos Respubliką patvirtinimas	8
Antra situacija. Leidimo gyventi išdavimas šeimos susijungimo pagrindu – santuoka ar partnerystė	10
Trečia situacija. Leidimo gyventi išdavimas šeimos susijungimo pagrindu – tėvai atvyksta pas vaikus	12
Ketvirta situacija. Asmenys, iki šiol neturintys jokio asmens tapatybę patvirtinančio dokumento	14
Penkta situacija. Užsieniečiai neteisėtai esantys Lietuvos Respublikoje	15
II SOCIALINIAI KLAUSIMAI	17
Pirma situacija. Gyvenamosios vietos deklaravimas	18
Antra situacija. Sveikatos draudimas	20
Trečia situacija. Užsieniečių vaikų ugdymas	21
Ketvirta situacija. Suaugusiųjų mokymas / kvalifikacijos kėlimas	24
Penkta situacija. Vidurinio išsilavinimo diplomas ir jo pripažinimas Lietuvoje	26
III VAIKO TEISIŲ KLAUSIMAI	29
Pirma situacija. Nelydimas nepilnametis užsienietis. Laikinosios globos nepilnamečiui nustatymas ir globėjo paskyrimas	30
Antra situacija. Neteisėtas vaiko išvežimas	32
Trečia situacija. Tarptautinis įvaikinimas	34
Ketvirta situacija. Likęs užsienyje vaikas	35
Penkta situacija. Laikinas vaiko išvykimas iš Lietuvos Respublikos	37
Šešta situacija. Bendravimo tvarkos su vaiku nustatymas	38

ĮVADAS

Lietuvoje tarpkultūrinių skirtumų keliama iššūkiai – vis dar naujas reiškinys, tačiau remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis, į šalį atvykstančių užsienio piliečių kasmet daugėja, o kartu auga ir mišrių santuokų bei skyrybų skaičius. Todėl Lietuvos valstybinių institucijų specialistams, ypač dirbantiems vaiko teisių apsaugos srityje, dažnai tenka susidurti su mišrių šeimų skyrybų atvejais, kai sprendžiamas tolesnis vaiko likimas. Esant tokiai situacijai, šiems darbuotojams būtina žinoti apie kultūrinių skirtumų lemiamas problemas ir mokėti jas spręsti.

„Užsieniečiai ir mišrios šeimos Lietuvoje. Praktinių situacijų gidas“ – tai leidinys, skirtas suteikti specialistams daugiau praktinių žinių ir užtikrinti kokybiškas paslaugas trečiųjų šalių piliečiams. Čia pateikiama 16 dažnai pasitaikančių konkrečių situacijų, su kuriomis gali susidurti migracijos, vaiko teisių ir socialinėje srityje dirbantys valstybinių institucijų specialistai. Leidinyje šie darbuotojai ras susistemintą informaciją apie situacijos sprendimo procedūrą, reikalavimus, atsakingas institucijas, teisės aktus ir kitus informacijos šaltinius. Tikimės, kad šis leidinys padės greičiau rasti atsakymus į rūpimus klausimus.

Gidas sudarytas iš trijų dalių: Migracijos klausimai, Socialiniai klausimai ir Vaiko teisių klausimai. Pirmajame leidinio skyriuje nagrinėjamos situacijos, su kuriomis dažniausiai susiduria imigrantai, norintys įsitvirtinti Lietuvoje arba pas save pasikviesti kitą asmenį. Antrasis skyrius – tai socialinės situacijos, apimančios tokius klausimus kaip sveikatos draudimas, gyvenamosios vietos deklaravimas ir išsilavinimas. Paskutinė leidinio dalis skirta situacijoms, susijusioms su vaiko teise: kaip elgtis, kai vaikas yra neteisėtai išvežamas, norint įsivaikinti iš kitos šalies arba nustatyti bendravimo su vaiku tvarką.

MIGRACINIAI KLAUSIMAI

PIRMA SITUACIJA

Kvietimo užsieniečiui laikinai atvykti į Lietuvos Respubliką patvirtinimas

Teisėtai Lietuvoje gyvenantis asmuo, nori patvirtinti kvietimą savo tėvams, gyvenantiems kitoje valstybėje, atvykti į Lietuvos Respubliką (toliau – LR), kur jis šiuo metu gyvena 20 m² ploto bute.

REIKALAVIMAI

Kvietimas – tai dokumentas, patvirtinantis LR fizinio arba juridinio asmens įsipareigojimą pasirūpinti, kad į Lietuvą atvykstantis užsienietis būtų tinkamai apgyvendintas, būtent, gyvenamojoje patalpoje, kurioje kiekvienam pilnamečiui asmeniui, deklaruojamam joje gyvenamąją vietą, įskaitant ir kviečiamą užsienietį, tenka ne mažiau kaip 7 m² naudingojo ploto, arba viešbutyje, motelyje ar kitoje apgyvendinimo paslaugų teikėjo siūlomoje vietoje jo buvimo Lietuvoje, turint Šengeno vizą, laikotarpiu. Dėl kvietimų patvirtinimo asmuo turi kreiptis į teritorinės policijos įstaigos migracijos padalinį.

Prašymą patvirtinti kvietimą užsieniečiui laikinai atvykti į LR gali pateikti:

- LR pilietis, deklaruojantis gyvenamąją vietą LR;
- užsienietis, turintis galiojantį LR ilgalaikio gyventojų leidimą gyventi Europos Sąjungoje (toliau – ES) ir deklaruojantis gyvenamąją vietą LR;
- ES valstybės narės pilietis, deklaruojantis gyvenamąją vietą LR;
- užsienietis, turintis galiojantį ES valstybės narės piliečio šeimos nario leidimą gyventi LR ir deklaruojantis gyvenamąją vietą LR;
- Europos laisvosios prekybos asociacijos valstybės narės pilietis, deklaruojantis gyvenamąją vietą LR.

PROCESAS

Kartu su prašymu patvirtinti kvietimą asmuo migracijos tarnybai (kurios aptarnaujamoje teritorijoje jis yra deklaruojantis gyvenamąją vietą) turi pateikti dokumentus, pagrindžiančius įsipareigojimą tinkamai apgyvendinti atvykstantį asmenį, – gyvenamosios patalpos, kurioje jis bus apgyvendintas, savininko parašu patvirtintą sutikimą, kad užsienietis apsigyventų savininkui nuosavybės teise priklausančioje gyvenamojoje patalpoje, arba apgyvendinimo paslaugų teikėjo išduotą dokumentą, patvirtinantį, kad užsienietis bus apgyvendintas.

Asmuo nustatytos formos prašymą patvirtinti kvietimą taip pat gali užpildyti ir jį pateikti elektroniniu būdu, pasinaudodamas elektroninės migracijos paslaugomis.

Migracijos tarnybos darbuotojas, gavęs asmens prašymą patvirtinti kvietimą užsieniečiui laikinai atvykti, privalo patikrinti nekilnojamojo turto registre, ar duomenys atitinka tikrovę. Jei asmuo nepateikia visų reikiamų dokumentų arba prašyme patvirtinti kvietimą nurodyti ne visi duomenys, pateikti dokumentai grąžinami ir žodžiu paaiškinama grąžinimo priežastis bei suteikiama reikiama informacija.

Nenustatęs priežasčių, dėl kurių kvietimas negalėtų būti patvirtintas, migracijos tarnybos pareigūnas patvirtina kvietimą. Kvietimas patvirtinamas per 3 darbo dienas, o kainuoja 4,9 Eur. Kvietimą užsienietis pateikia ambasadoje kartu su prašymu išduoti Šengeno vizą.

Patvirtintas kvietimas patvirtina asmens įsipareigojimus:

- pasirūpinti, kad į LR atvykstantis užsienietis būtų tinkamai apgyvendintas (7m² žmogui) jo buvimo LR turint Šengeno vizą laikotarpiui;
- prirėkus padengti užsieniečio grįžimo, išsiuntimo ar grąžinimo į kilmės ar užsienio valstybę, į kurią jis turi teisę vykti, išlaidas.

KOMENTARAS

Šiuo atveju asmuo neturi galimybės pasikviesti į svečius savo abiejų tėvų, gyvenančių kitoje valstybėje, nes jo gyvenamosios vietos plotas yra nepakankamas užtikrinti 7m² naudingojo gyvenamojo ploto kiekvienam pilnamečiui asmeniui. Kad kvietimas būtų patvirtintas, jis turėtų atvykstantiems tėvams užtikrinti didesnį gyvenamąjį plotą. Užtikrinus didesnį gyvenamąjį plotą, asmuo galės pasikviesti tėvus atvykti į Lietuvą.

DAUGIAU INFORMACIJOS

- Elektroninės migracijos paslaugos: <https://epis.vrm.lt/epis/>
- LR įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties“;
- LR vidaus reikalų ministro ir LR užsienio reikalų ministro įsakymas „Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro ir Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministro 2004 m. rugsėjo 2 d. įsakymo Nr. 1V-280/V-109 „Dėl kvietimo patvirtinimo, dokumentų vizai gauti pateikimo, konsultacijų vykdymo, vizos išdavimo ar atsisakymo ją išduoti, jos pratęsimo ar atsisakymo ją pratęsti, jos panaikinimo ir Šengeno vizos atšaukimo, taip pat komercinių tarpininkų akreditavimo ir išorės paslaugų teikėjų pasirinkimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“. TAR, 2015-01-15, Nr. 648.

ANTRA SITUACIJA

Leidimo gyventi išdavimas šeimos susijungimo pagrindu – santuoka ar partnerystė

Lietuvos pilietis susituokė su Baltarusijos piliete ir nusprendė apsigyventi Lietuvoje. Baltarusijos piliētė negauna leidimo gyventi LR, nes jie abu yra studentai ir neturi sukaupę reikiamos deklaruoti sumos.

REIKALAVIMAI

Užsienietis, kurio situoktinis arba asmuo, su kuriuo sudaręs registruotos partnerystės sutartį, yra LR pilietis arba užsienietis, turintis leidimą nuolat gyventi Lietuvoje, norėdamas gauti leidimą laikinai gyventi LR, migracijos tarnybai turi pateikti:

- nustatytos formos prašymą išduoti leidimą laikinai gyventi LR;
- galiojantį kelionės dokumentą;
- dokumentą, patvirtinantį, kad jis Lietuvoje turi gyvenamąją patalpą nuosavybės teise arba naudojasi gyvenamąją patalpą nuomos ar panaudos pagrindais (jei atitinkama sutartis yra sudaryta ne trumpesniam kaip leidimo laikinai gyventi galiojimo laikotarpiui ir yra įregistruota nustatyta tvarka), arba
- pateikia teisės aktų nustatyta tvarka patvirtintą fizinio ar juridinio asmens įsipareigojimą leisti deklaruoti gyvenamąją vietą leidimo laikinai gyventi galiojimo laikotarpiu (laisvos formos gyvenamojo ploto savininko patvirtinimas). Gyvenamosios vietos plotas, tenkantis kiekvienam pilnamečiam asmeniui, deklaravusiam joje gyvenamąją vietą, yra ne mažesnis kaip 7 kvadratiniai metrai;
- dokumentą, patvirtinantį, kad jis turi pakankamai lėšų ar gauna reguliarių pajamų, ne mažesnių už LR socialinės apsaugos ir darbo ministro nustatytą pragyvenimo šalyje lėšų dydį, kuris gali būti laikomas pakankamu pragyventi. Užsieniečiui, prašančiam išduoti leidimą gyventi Lietuvoje, nustatytas pragyvenimo lėšų minimumas yra 1 minimali mėnesinė alga (MMA). Šiuo metu 1 MMA – 300 EUR.

PASTABA

Užsienietis, kuris turi leidimą laikinai gyventi teisėtos veiklos pagrindu ir kurio šeimos nariai nori atvykti šeimos susijungimo tikslu, turi būti pragyvenęs Lietuvoje pastaruosius 2 metus, turėti ne mažiau kaip vienus metus galiojantį leidimą laikinai gyventi ir turėti pagrįstas perspektyvas įgyti teisę nuolat gyventi.

PROCESAS

Migracijos tarnybos darbuotojas patikrina, ar kartu su prašymu išduoti leidimą gyventi užsienietis pateikė visus reikiamus dokumentus. Jeigu pateikiami ne visi reikiami dokumentai, prašymas išduoti leidimą gyventi bei kartu pateikti dokumentai grąžinami ir žodžiu paaiškinamos dokumentų grąžinimo priežastys.

KOMENTARAS

Pateikiant prašymą išduoti leidimą gyventi, būtina sąlyga yra turėti pakankamai lėšų ar gauti reguliarių pajamų, ne mažesnių už LR socialinės apsaugos ir darbo ministro nustatytą pragyvenimo šalyje lėšų dydį, t. y. 1 minimali mėnesinė alga (300 EUR). Kadangi leidimas gyventi išduodamas metams, tai ir lėšų dydis turi būti 12 mėnesių – 3597 EUR. Jeigu Baltarusijos pilietė neturi dokumento, patvirtinančio jos reguliarias pajamas, ne mažesnes nei 300 EUR per mėnesį, ji negalės gauti leidimo gyventi Lietuvoje santuokos pagrindu.

DAUGIAU INFORMACIJOS

- www.migracija.lt

TREČIA SITUACIJA

Leidimo gyventi išdavimas šeimos susijungimo pagrindu – tėvai atvyksta pas vaikus

Lietuvoje leidimą nuolat gyventi turintis Rusijos pilietis nori į Lietuvą atsivežti Rusijoje likusią motiną, vienišą pensininkę.

REIKALAVIMAI

Šiuo metu galiojantis LR įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ numato šiuos leidimo gyventi šeimos susijungimo pagrindu atvejus:

Prašymą patvirtinti kvietimą užsieniečiui laikinai atvykti į LR gali pateikti:

- LR gyvena užsieniečio tėvai arba vienas iš jų, kurie yra LR piliečiai;
- LR gyvena nepilnamečio užsieniečio tėvai ar vienas iš jų arba vieno iš jų, globojančio nepilnamečių užsieniečių, sutuoktinis, kuris yra LR pilietis arba turi leidimą gyventi;
- LR gyvena užsieniečio vaikas, kuris yra LR pilietis;
- LR gyvena užsieniečio vaikas, kuriam suteiktas pabėgėlio statusas ir išduotas leidimas nuolat gyventi;
- LR gyvena užsieniečio sutuoktinis arba asmuo, su kuriuo sudaryta registruotos partnerystės sutartis ir kuris yra LR pilietis arba užsienietis, turintis leidimą gyventi;
- jis yra užsieniečio, turinčio leidimą gyventi, pirmos eilės tiesiosios aukštutinės linijos giminaitis;
- LR gyvena užsieniečio tėvai, kurie yra nedarbingi dėl senatvės pensijos amžiaus arba neįgalumo ir turi leidimą nuolat gyventi.

PROCESAS

Užsienietis, kuris pirmą kartą kreipiasi dėl leidimo laikinai gyventi išdavimo, nustatytos formos prašymą išduoti leidimą pateikia LR diplomatinei atstovybei ar konsulinei įstaigai užsienyje, o užsienietis, esantis LR teritorijoje teisėtai, – teritorinės policijos įstaigos migracijos padaliniiui, kurio aptarnaujamoje teritorijoje jis ketina deklaruoti gyvenamąją vietą.

Užsienietis kartu su prašymu turi pateikti:

- galiojančią kelionės dokumentą;
- šeiminius ryšius su atvykstančiu užsieniečiu patvirtinančius dokumentus;
- vieną nuotrauką (40 x 60 mm), atitinkančią užsieniečio amžių;
- dokumentus, patvirtinančius leidimo laikinai gyventi išdavimo pagrindą, kuriuo užsienietis siekia gauti leidimą laikinai gyventi (šeiminius ryšius patvirtinančius dokumentus – gimimo, santuokos liudijimus);
- dokumentą, patvirtinantį, kad užsienietis turi pakankamai lėšų ir (ar) gauna reguliarių pajamų, ne mažesnių už LR socialinės apsaugos ir darbo ministro nustatytą pragyvenimo šalyje lėšų dydį, kuris gali būti laikomas pakankamu pragyventi LR užsieniečiui, prašančiam išduoti leidimą gyventi;
- dokumentą, patvirtinantį, kad užsienietis LR turi gyvenamąją patalpą nuosavybės teise arba naudojasi gyvenamąją patalpą nuomos ar panaudos pagrindais, jei atitinkama sutartis sudaryta ne trumpesniai kaip leidimo laikinai gyventi galiojimo laikotarpiui ir nustatyta tvarka

- įregistruota, arba pateikia teisės aktų nustatyta tvarka patvirtintą fizinio ar juridinio asmens įsipareigojimą suteikti jam gyvenamąją patalpą leidimo laikinai gyventi galiojimo laikotarpiu;
- sveikatos draudimą patvirtinantį dokumentą, galiojantį užsieniečio buvimo LR laikotarpiu.

KOMENTARAS.

Šioje situacijoje Rusijos pilietis gali pasinaudoti 43 straipsnio 6 punktu, nes motina jam yra pirmos eilės tiesios aukštutinės linijos giminaitis. Norėdamas pasinaudoti šiuo punktu užsienietis be jau išvardintų reikalavimų taip pat turi pateikti dokumentus, patvirtinančius, kad atvykstantis užsienietis yra pirmos eilės tiesiosios aukštutinės linijos giminaitis, išlaikomas ne mažiau kaip 1 metus ir negalintis pasinaudoti kitų šeimos narių, gyvenančių užsienio valstybėje, parama. Rusijos pilietis pateikęs šiuos dokumentus galės atsivežti savo motiną į Lietuvą.

DAUGIAU INFORMACIJOS

- LR įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties“.
- www.migracija.lt

KETVIRTA SITUACIJA

Asmenys, iki šiol neturintys jokio asmens tapatybę patvirtinančio dokumento

Baltarusijos pilietė 1992 metais atvyko į LR, susituokė, pagimdė du vaikus, tačiau nesikreipė dėl dokumento išdavimo. Šiuo metu ji gyvena nakvynės namuose, neturi nuolatinio pragyvenimo šaltinio ir jokio asmens tapatybę liudijančio dokumento.

REIKALAVIMAI

Užsieniečiai, kurie gyveno LR iki 1993 m. liepos 1 d. ir šiuo metu tebegyvena šalyje, tačiau duomenys apie jų gyvenamąją vietą Lietuvoje nėra įrašyti gyvenamosios vietos apskaitos dokumentuose, privalo teismo tvarka nustatyti juridinį faktą apie gyvenimą LR iki minėto laikotarpio ir kad šiuo metu gyvena šalies teritorijoje.

PROCESAS

Nustatę asmenį, kuris iki šiol neturi jokio Lietuvoje galiojančio asmens tapatybę patvirtinančio dokumento, migracijos tarnybos pareigūnai atlieka keletą patikrinimų: surašomas asmens atpažinimo protokolas, siunčiamas paklausimas į šalies, iš kurios atvyko užsienietis, ambasadą, siekiant nustatyti asmens pilietybę ir tapatybę. Nustačius pilietybę, prašoma išduoti pilietybę patvirtinantį dokumentą, kilmės šalies pasą ir tik po to asmuo gali kreiptis į teismą dėl juridinio fakto apie gyvenimą Lietuvoje nustatymo. Teisme užsienietis privalo įrodyti, kad jis turi teisėtą pragyvenimo šaltinį LR ir moka pajamų bei kitus LR įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytus mokesčius ar įmokas ir turi gyvenamąją patalpą Lietuvoje.

Jeigu užsienietis neturi galiojančio kelionės dokumento ir pats tokio dokumento negali gauti dėl objektyvių priežasčių (Lietuvoje nėra tos užsienio valstybės diplomatinės atstovybės ar konsulinės įstaigos ar kt.), policijos įstaigos migracijos padalinio darbuotojai tarpininkauja, jam kreipiantis į atitinkamos užsienio valstybės diplomatinę atstovybę ar konsulinę įstaigą dėl kelionės dokumento grįžti į užsienio valstybę išdavimo, arba dėl tokio dokumento gavimo kreipiasi į atitinkamos užsienio valstybės diplomatinę atstovybę ar konsulinę įstaigą.

Visus veiksmus, susijusius su užsieniečių dokumentų tvarkymu, atlieka migracijos tarnybos pareigūnai.

KOMENTARAS

Įstatyme nustatyta, kad tik teismo tvarka nustačius juridinį faktą, kad Baltarusijos pilietė Lietuvoje apsigyveno iki 1993 metų, ji gali gauti leidimą nuolat gyventi. Tačiau tam privalu teismo tvarka nustatyti juridinį faktą apie gyvenimą LR iki 1993 m. ir šiuo metu. Šioje situacijoje Baltarusijos pilietė negali pateikti dokumentų reikalingų juridinio fakto nustatymui, nes neturi nuolatinio pragyvenimo šaltinio ar gyvenamosios patalpos Lietuvoje. Esant tokioms aplinkybėms migracijos tarnyba svarsto užsieniečio padėtį individualiai.

DAUGIAU INFORMACIJOS

- LR įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ įgyvendinimo įstatymas.

PENKTA SITUACIJA

Užsieniečiai neteisėtai esantys Lietuvos Respublikoje

Pas Irano piliētį, turintį leidimą laikinai gyventi Lietuvoje, į svečius atvyko motina, kurios viza galiojo 30 dienų. Moteris susirgo ir neatkreipė dėmesio, kad vizos galiojimo laikas baigėsi. Sūnus kreipėsi dėl vizos ar leidimo gyventi išdavimo.

REIKALAVIMAI

Šiuo metu galiojantis LR įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ nustato, kad užsieniečiai, turintys galiojančią Šengeno vizą ar kitos Šengeno valstybės išduotą nacionalinę vizą, gali atvykti į LR ir būti joje nurodytą laiką, bet ne ilgiau kaip 3 mėnesius per pusę metų, skaičiuojant nuo pirmosios atvykimo į LR ar kitą Šengeno valstybę dienos. Užsienietis privalo išvykti iš Lietuvos iki vizos galiojimo pabaigos. Pažeidus šią nuostatą, užsieniečio buvimas Lietuvoje laikomas neteisėtu ir turi būti priimtas sprendimas grąžinti jį į užsienio valstybę. Sprendimą dėl užsieniečio grąžinimo į užsienio valstybę priima Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, policija arba Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, o sprendimus įgyvendina policija arba Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos.

PROCESAS

Priimant sprendimą grąžinti užsienietį į užsienio valstybę, įvertinus jo galimybes kuo greičiau išvykti, nustatomas nuo 7 iki 30 dienų terminas, kuris skaičiuojamas nuo sprendimo įteikimo užsieniečiui dienos ir per kurį užsienietis įpareigojamas savanoriškai išvykti iš LR. Kai dėl nuo užsieniečio nepriklausančių objektyvių priežasčių jis per nustatytą terminą negali savanoriškai išvykti, šis terminas gali būti pratęstas dar iki 30 dienų. Per šį laikotarpį neįvykdžius įpareigojimo, asmuo gali būti išsiųstas iš šalies.

Grąžinamas užsienietis į kilmės ar užsienio valstybę turi teisę vykti savo lėšomis arba fizinių ar juridinių asmenų, kurių jis buvo pakviestas į LR, lėšomis. Jei užsienietis neturi lėšų grįžti į kilmės valstybę, jam padeda Tarptautinė migracijos organizacija, vykdanči pagalbą savanoriškai grįžti (Assisted Voluntary Return) projektą bei teikianti pagalbą grįžtantiems migrantams.

Jeigu užsienietis per nustatytą laiką neįvykdė įpareigojimo išvykti iš Lietuvos arba savanoriškai neišvyko iš Lietuvos per sprendimo grąžinti jį į užsienio valstybę nustatytą laiką, jis išsiunčiamas iš LR.

Priimant sprendimą grąžinti užsienietį į užsienio valstybę arba išsiųsti iš LR, atsižvelgiama į jo teisėto buvimo Lietuvoje laiką, šeimos ryšius su asmenimis, gyvenančiais Lietuvoje, esamus socialinius, ekonominius ir kitus ryšius su LR. Jei užsieniečiui reikia suteikti būtinają medicinos pagalbą, kurios suteikimo reikalingumą patvirtina sveikatos priežiūros įstaigos gydytojų konsultacinė komisija, ar jo negalima išsiųsti dėl objektyvių aplinkybių (neturi galiojančio kelionės dokumento, nėra galimybės gauti kelionės bilietų), tokiais atvejais užsieniečio pasilikimo Lietuvoje klausimas sprendžiamas individualiai ir priimamas atitinkamas sprendimas.

Jeigu priimamas sprendimas užsieniečiui, jau esančiam neteisėtai LR, išduoti leidimą gyventi, tai, atsižvelgiant į šią aplinkybę ir vadovaujantis protingumo kriterijais, gali būti priimtas sprendimas leisti jam pasilikti Lietuvoje ir įforminti leidimą gyventi, tačiau kitais atvejais neteisėtai esančio Lietuvoje užsieniečio legalizavimui nėra jokio pagrindo, nepriklausomai nuo pažeidimo pobūdžio.

KOMENTARAS

Užsieniečio, prašančio išduoti leidimą laikinai gyventi Lietuvoje, buvimas turi būti teisėtas. Jei-
gu užsienietis yra neteisėtai, turi būti priimtas sprendimas dėl jo grąžinimo į kilmės šalį. Irano
piliētė turėjo išvykti ir vėl atvykti su nauja viza, tik tada galėjo pateikti dokumentus dėl leidimo
gyventi. Šiuo metu jos buvimas Lietuvoje yra laikomas neteisėtu ir turi būti priimtas sprendimas
dėl Irano piliētės grąžinimo į užsienio valstybę. Tačiau Irano piliētė vizos nepratė dėl ligos,
todėl ji gali kreiptis į sveikatos priežiūros įstaigos gydytojų konsultacinę komisiją dėl sveikatos
būklės įvertinimo. Jeigu ši komisija patvirtins, jog dėl prastos sveikatos būklės užsienietė negali
išvykti iš šalies, Irano piliētės pasilikimo Lietuvoje arba išvykimo klausimas bus sprendžiamas
individualiai, įvertinus visas esamas aplinkybes.

DAUGIAU INFORMACIJOS:

- LR įstatymas „Įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ įgyvendinimo“.

SOCIALINIAI KLAUSIMAI

PIRMA SITUACIJA

Gyvenamosios vietos deklaravimas

Sirijos pilietis, turintis leidimą gyventi Lietuvos Respublikoje (toliau – LR), privalo deklaruoti gyvenamąją vietą.

REIKALAVIMAI

1998 m. liepos 2 d. LR gyvenamosios vietos deklaravimo įstatymo Nr. VIII-840 4 straipsnio 3 punktą numato pareigą deklaruoti gyvenamąją vietą leidimą gyventi LR turinčių užsienio valstybių, ne ES valstybių narių ar ne Europos laisvosios prekybos asociacijos valstybių narių, piliečiams ir asmenims be pilietybės.

Užsieniečiai privalo deklaruoti gyvenamąją vietą per 7 darbo dienas nuo pareigos deklaruoti gyvenamąją vietą atsiradimo deklaravimo įstaigoje. Ši pareiga atsiranda, kai ne ES valstybės narės pilietis gauna leidimą gyventi Lietuvoje arba kai ES pilietis Lietuvoje gyvena ilgiau nei tris mėnesius per pusę metų. Gyvenamosios vietos deklaracijoje būtina nurodyti šiuos duomenis:

- asmens kodą, jo neturintiems asmenims – gimimo datą;
- vardą (-us);
- pavardę (-es);
- ankstesnę pavardę;
- pilietybę;
- asmens tapatybę patvirtinantį dokumentą (šiuo atveju – leidimą laikinai gyventi LR);
- gyvenamosios vietos adresą;
- duomenis apie gyvenamosios patalpos savininką (bendratūrčius). Jei tai fizinis asmuo – jo vardą, pavardę, asmens kodą ar gimimo datą ir gyvenamąją vietą; jei tai juridinis asmuo – jo pavadinimą, kodą ir buveinės adresą;
- ankstesnės gyvenamosios vietos adresą (jeigu anksčiau buvo deklaruota kita gyvenamoji vieta Lietuvoje);
- atvykimo į gyvenamąją vietą datą.

Deklaracijos duomenys turi atitikti juos patvirtinančių dokumentų duomenis. Deklaravimo įstaiga užsieniečio prašymu gali išduoti jo deklaruotą gyvenamąją vietą patvirtinantį dokumentą.

Pažymėtina, kad LR administracinių teisės pažeidimų kodekso 2012 straipsnis numato atsakomybę už gyvenamosios vietos deklaravimo duomenų nepateikimą arba melagingų deklaravimo duomenų pateikimą. Gyvenamosios vietos deklaravimo duomenų nepateikimas deklaravimo įstaigai, taip pat melagingų deklaravimo duomenų pateikimas užtraukia įspėjimą arba baudą LR gyventojams nuo 5 iki 14 eurų. Tokie pat veiksmai, padaryti asmens, bausto administracine nuobauda už šio straipsnio pirmojoje dalyje numatytus pažeidimus, – baudą nuo 14 iki 28 eurų.

PROCESAS

Deklaravimo įstaigos funkciją dažniausiai atlieka savivaldybė. Savivaldybėse, kuriose įsteigtos seniūnijos, deklaravimo įstaigos funkciją įgyvendina seniūnija, o savivaldybėse, kuriose seniūnijos neįsteigtos, arba savivaldybių teritorijose, kurios nepriskirtos seniūnijoms, deklaravimo įstaigos funkciją įgyvendina kitas savivaldybės administracijos padalinys. Deklaruoti savo gyvenamąją vietą galima ir internetu, naudojantis „Elektroninių valdžios vartų“ paslaugomis.

LR gyvenantis užsienietis deklaruoja tik vieną gyvenamąją vietą, net jei gyventų keliose vietose. Deklaruojant gyvenamąją vietą, deklaravimo įstaigai (pvz., seniūnijai) turi būti pateiktas gyvenamosios patalpos savininko (bendraturčių) ar jo įgalioto asmens parašu patvirtintas sutikimas, kad asmuo apsigyventų savininkui (bendraturčiams) priklausančioje gyvenamojoje patalpoje. Užsienietis laikomas deklaravęs gyvenamąją vietą nuo deklaracijos pateikimo deklaravimo įstaigai dienos.

KOMENTARAS

Atkreiptinas dėmesys, kad LR gyvenamosios vietos deklaravimo įstatymo 4 straipsnio 7 punktas numato, kad gyvenamosios vietos neturintys asmenys LR Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka į apskaitą įtraukiami pagal savivaldybę, kurioje jie gyvena. Tačiau tokia praktika netaikytina užsieniečiams, turintiems leidimą laikinai gyventi LR. Šie užsieniečiai kartu su prašymu išduoti arba pakeisti leidimą laikinai gyventi LR privalo pateikti dokumentą, patvirtinantį turimą gyvenamąją vietą LR.

Šioje situacijoje, Sirijos pilietis turi pateikti visus nurodytus dokumentus ir gyvenamosios patalpos savininko susitikimą, tik tuomet jis galės deklaruoti gyvenamąją vietą.

Daugiau informacijos

- „Elektroniniai valdžios vartai“ – www.epaslaugos.lt

ANTRA SITUACIJA

Sveikatos draudimas

Baltarusijos pilietis, turintis leidimą gyventi Lietuvoje, legaliai dirba Lietuvos įmonėje, statybos sektoriuje. Savaitgalį užsienietis susilaužė koją. Jam reikalinga medicinos pagalba.

REIKALAVIMAI

Vykdamas į gydymo įstaigą, užsienietis turi pasiimti leidimą laikinai gyventi LR (taip pat rekomenduojama pasiimti registracijos teritorinėje darbo biržoje knygelę). Šį dokumentą būtina pateikti gydymo įstaigoje, kad jos personalas galėtų įsitikinti, jog užsienietis yra draustas privalomuoju sveikatos draudimu, ir nekiltų klausimų dėl sveikatos priežiūros paslaugų apmokėjimo.

PROCESAS

Baltarusijos pilietis gali gauti medicinos pagalbą:

- išsikvietęs greitąją medicinos pagalbą (toliau – GMP) tel. 112. Kviečiant GMP, būtina trumpai ir aiškiai išdėstyti, kokia atsitiko nelaimė, kur tai įvyko, nurodyti adresą (vietą), atsakyti į visus užduodamus operatoriaus klausimus, nepadėti ragelio, kol operatorius nepasakys, kad pokalbis galima baigti;
- nuvykęs į artimiausios ligoninės priėmimo skyrių.

KOMENTARAS

Bedarbiai užsieniečiai, turintys leidimą **laikiniai gyventi** LR, nėra draudžiami privalomuoju sveikatos draudimu ir privalo patys mokėti už suteiktas sveikatos priežiūros paslaugas. Jei bedarbiai užsieniečiai turi leidimus **nuolat gyventi** LR ir nori apsidrausti privalomuoju sveikatos draudimu, jie gali registruotis teritorinėje darbo biržoje.

Laikiniai LR gyvenantys užsieniečiai, jeigu jie teisėtai dirba šalyje, bei nepilnamečiai jų šeimos nariai yra draudžiami Lietuvoje privalomuoju sveikatos draudimu, remiantis 1996 m. gegužės 21 d. LR sveikatos draudimo įstatymo Nr. I-1343 6 straipsnio 2 punktu. Šiuo atveju Baltarusijos piliečiui turi būti suteiktos nemokamos sveikatos priežiūros paslaugos: ne tik būtinoji pagalba, bet ir konsultacijos, procedūros, operacijos, gydymas ligoninėje, esant poreikiui, išduotas kompensuojamųjų vaistų pasas, taip pat priklauso kompensacijos vaistams ir kt.

DAUGIAU INFORMACIJOS

- Valstybinė ligonių kasa prie Sveikatos apsaugos ministerijos: www.vlk.lt

TREČIA SITUACIJA

Užsieniečių vaikų ugdymas

| Lietuvą atvyko šeima iš Gruzijos, turinti 2 dukteris: 4 ir 10 metų. Visi šeimos nariai turi leidimus laikinai gyventi Lietuvoje. Tėvai nori leisti keturmetę dukterį į vaikų darželį, o dešimtmetę – į bendrojo lavinimo mokyklą.

KOMENTARAS

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 41 straipsnis teigia, kad asmenims iki 16 metų mokslas privalomas. Mokymas valstybinėse ir savivaldybių bendrojo lavinimo, profesinėse bei aukštesniosiose mokyklose yra nemokamas. Užsienietis, turintis teisę nuolat ar laikinai gyventi LR, turi teisę mokytis, įgyti išsilavinimą ir kvalifikaciją, remiantis 1991 m. birželio 25 d. LR švietimo įstatymo Nr. I-1489 24 straipsnio 1 punktu. Kiekvienam užsieniečiui, turinčiam teisę nuolat ar laikinai gyventi LR, valstybė garantuoja pradinį, pagrindinį ir vidurinį ugdymą, aukštojo mokslo studijų arba profesinio mokymo, suteikiančio pirmąją kvalifikaciją, programų prieinamumą. Vaikai, nekalbantys lietuviškai, dažniausiai mokosi mokyklos ar darželio sudarytose išlyginamosiose klasėse ar grupėse, jų sudarymo tvarką numato pati mokykla ar darželis.

Ikimokyklinis vaikų ugdymas

REIKALAVIMAI

Priėmimo į ikimokyklinio ugdymo įstaigą tvarką nustato savivaldybė ar kitas steigėjas, jei darželis yra privatus. Paprastai taikomi bendri priėmimo principai, vienas iš jų – ikimokyklinio ugdymo įstaiga turi būti kuo arčiau vaiko gyvenamosios vietos. Tėvai, norintys leisti vaiką į pasirinktą ikimokyklinio ugdymo įstaigą, turi rašyti prašymą tos ikimokyklinės įstaigos vadovui. Kai kuriose savivaldybėse priėmimas yra centralizuotas, tokiu atveju tėvai turi rašyti prašymą savivaldybei. Tėvų prašymai yra užregistruojami. Bet kuriuo atveju į ikimokyklinio ugdymo įstaigą priimama tik tada, jeigu yra laisvų vietų.

PROCESAS

- **Sutartis.** Prieš pradėdami leisti vaiką, tėvai su ikimokyklinio ugdymo įstaiga pasirašo sutartį. Sutartyje susitariama dėl ugdymo programos, specialistų, kitų ugdymo sąlygų, apibrėžiamos šalių teisės ir įsipareigojimai. Pereinant iš ikimokyklinio ugdymo grupės į priešmokyklinę, pasirašoma nauja sutartis.
- **Vaiko sveikatos pažymėjimas.** Lietuvos higienos normoje HN 75:2010 įtvirtinta, kad, priimant vaiką į ugdymo įstaigą, ir vėliau kiekvienais metais turi būti pateiktas vaiko sveikatos pažymėjimas. Į ugdymo įstaigas draudžiama priimti sergančius ar (ir) turinčius užkrečiamųjų ligų požymių (karščiuoja, skundžiasi skausmu, viduriuoja, vemia, kosį, yra išskyrų iš nosies ir kt.) vaikus, taip pat turinčius utėlių ar glindų.

Priešmokyklinis vaikų ugdymas

KOMENTARAS

Priešmokyklinis ugdymas pradėdamas teikti vaikui, kai tais kalendoriniais metais jam sueina 6 metai. Ugdymas vaikams gali būti organizuojamas vaikų darželiuose, mokyklose.

J priešmokyklinę grupę vaikas priimamas tėvams pateikus prašymą įstaigai, kurią vaikas turėtų lankyti. Priešmokyklinis ugdymas Lietuvoje nėra privalomas, tačiau tėvams rekomenduotina leisti šešiamečius į priešmokyklinio ugdymo grupę / klasę, kadangi ugdymo metu vaikai įgyja socialinių įgūdžių, išmoksta bendrauti su bendraamžiais, orientuotis naujoje aplinkoje, atlikti tikslines užduotis. Priešmokyklines grupes lankiusiems vaikams kur kas geriau sekasi pradinėse klasėse. Jei šešiametis nelanko priešmokyklinio ugdymo grupės, jam gali būti teikiama nemokama švietimo pagalba namuose: vaiką ir tėvus konsultuoja logopedas, psichologas, specialusis pedagogas, socialinis darbuotojas.

Bendrojo lavinimo mokyklos

KOMENTARAS

Užsieniečio, turinčio teisę nuolat ar laikinai gyventi LR, vaikams nuo 7 metų sudaromos sąlygos mokytis bendrojo lavinimo mokyklose. Užsieniečiai turi teisę rinktis valstybinę, savivaldybės ar nevalstybinę mokyklą ir ją keisti. Priėmimo į valstybinę ir savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklą tvarką nustato savininko teisės ir pareigas įgyvendinanti institucija, vadovaudamasi švietimo ir mokslo ministro patvirtintais bendraisiais priėmimo kriterijais. Į valstybinę ir savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklą pirmumo teisę turi asmuo, gyvenantis mokyklos savininko teisės ir pareigas įgyvendinančios institucijos tai mokyklai priskirtoje aptarnavimo teritorijoje. Tėvų (globėjų, rūpintojų) ir vaiko pageidavimu vaikas gali būti priimtas į kitą bendrojo ugdymo mokyklą tuo atveju, jeigu joje yra laisvų vietų. Kiekvienam užsieniečiui, turinčiam teisę nuolat ar laikinai gyventi LR, garantuojamas mokymas valstybine kalba ir valstybinės kalbos mokymasis (pagal poreikį gali būti paskiriamos papildomos lietuvių kalbos pamokos; tvarką nustato pati mokykla). Bendrojo ugdymo ir neformaliojo švietimo mokyklos tautinėms mažumoms priklausantiems mokiniams sudaro sąlygas puoselėti tautinį, etninį ir kalbinį identitetą, mokytis gimtosios kalbos, istorijos ir kultūros. Bendrojo ugdymo ir neformaliojo švietimo mokykloje, kurios nuostatuose (įstatuose), atsižvelgiant į tėvų (globėjų, rūpintojų) ir mokinių pageidavimą, įteisintas mokymas tautinės mažumos kalbos arba mokymas tautinės mažumos kalba, ugdymo procesas gali būti vykdomas arba kai kurie dalykai mokomi tautinės mažumos kalba. Šiose mokyklose lietuvių kalbos dalykas yra sudėtinė ugdymo programos dalis ir jos mokymui skiriama ne mažiau laiko kaip gimtosios kalbos mokymui.

PROCESAS IR REIKALAVIMAI

Užsienietis, turintis leidimą nuolat ar laikinai gyventi LR, norėdamas leisti savo vaiką mokytis valstybinėje ar savivaldybės bendrojo ugdymo mokykloje, pirmiausia turi kreiptis į bendrojo ugdymo mokyklą pagal deklaruotą gyvenamąją vietą. Vaikas pradėti mokytis gali bet kuriuo metu per mokslo metus. Vykstant į ugdymo įstaigą, su savimi reikia turėti leidimus gyventi LR. Mokykloje reikės užpildyti prašymą dėl vaiko priėmimo į mokyklą. Mokyklai priėmus sprendimą dėl vaiko priėmimo mokytis, reikės pristatyti vaiko sveikatos pažymėjimą, remiantis Lietuvos higienos norma HN 75:2010. Kiekvienais metais iki rugsėjo 15 d. mokiniai mokyklai turi pateikti informaciją apie profilaktinio sveikatos patikrinimo rezultatus. Mokykla taip pat gali paprašyti pateikti pažymą apie deklaruotą gyvenamąją vietą.

Mokymo sutartis. Švietimo santykiai tarp mokinio ir švietimo teikėjo įforminami mokymo sutartimi. Mokymo sutartį už vaiką iki 14 metų jo vardu sudaro tėvai (globėjai), veikdami išimtinai vaiko interesais. Vaikas nuo 14 iki 18 metų mokymo sutartį sudaro turėdamas tėvų (rūpintojų)

rašytinį sutikimą. Mokymo sutartyje nurodomos mokymo sutarties šalys, mokymosi programa, jos baigimo forma, šalių įsipareigojimai, mokymo sutarties terminas, jos keitimo, nutraukimo pagrindai ir padariniai. Švietimo santykiai prasideda nuo mokinio pirmos mokymosi dienos. Mokymo sutartys sudaromos iki pirmos mokymosi dienos. Vienas mokymo sutarties egzempliorius registruojamas mokykloje, kitas – atiduodamas tėvams (globėjams).

Išlyginamųjų klasių ir išlyginamųjų mobiliųjų grupių komplektavimas

Remiantis 2005 m. rugsėjo 1 d. LR švietimo ir mokslo ministro įsakymu Nr. ISAK-1800 „Dėl užsieniečių ir Lietuvos Respublikos piliečių, atvykusių ar grįžusių gyventi ir dirbti Lietuvos Respublikoje, vaikų ir suaugusiųjų ugdymo išlyginamosiose klasėse ir išlyginamosiose mobiliosiose grupėse tvarkos aprašo patvirtinimo“, užsieniečiai, kurių vaikai nemoka lietuvių kalbos, turi teisę kreiptis į mokyklos vadovą dėl vaiko mokymosi lietuvių kalbos išlyginamojoje klasėje arba išlyginamojoje mobilioje grupėje. Prašymą už vaiką iki 14 metų pateikia vienas iš tėvų (globėjų), nuo 14 iki 16 metų vaikas pateikia vieno iš tėvų (rūpintojų) raštišką sutikimą. Į išlyginamąsias klases ir išlyginamąsias mobiliąsias grupes priimama gali būti visus mokslo metus. Priėmimas mokyti įforminamas mokymo sutartimi.

Pažymėtina, kad išlyginamoji klasė ar išlyginamoji mobilioji grupė mokykloje komplektuojama ugdymo įstaigos steigėjo sprendimu.

SITUACIJOS SPRENDIMAS

Šiuo atveju tėvai norintys leisti savo keturmetę dukterį į ikimokyklinio ugdymo įstaigą turi pateikti prašymą įstaigos vadovui arba savivaldybei ir pateikti vaiko sveikatos pažymėjimą. Jeigu ikimokyklinio ugdymo įstaiga turės laisvų vietų, dukra galės pradėti lankyti darželį. Tuo tarpu, Gruzijos šeimoje auganti dešimtmetė dukra turi teisę lankyti valstybinę ar savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklą. Pateikus reikiamus dokumentus dukra privalo būti priimta.

DAUGIAU INFORMACIJOS:

- 2010 m. balandžio 22 d. LR sveikatos apsaugos ministro įsakymas Nr. V-313 „Dėl Lietuvos higienos normos HN 75:2010 „Įstaiga, vykdanči ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programą. Bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ patvirtinimo.
- 2005 m. rugsėjo 1 d. LR švietimo ir mokslo ministro įsakymas Nr. ISAK-1800 „Dėl užsieniečių ir Lietuvos Respublikos piliečių, atvykusių ar grįžusių gyventi ir dirbti Lietuvos Respublikoje, vaikų ir suaugusiųjų ugdymo išlyginamosiose klasėse ir išlyginamosiose mobiliosiose grupėse tvarkos aprašo patvirtinimo“.

KETVIRTA SITUACIJA

Suaugusiųjų mokymas – kvalifikacijos kėlimas

26 metų azerbaidžanietis gyvena Vilniuje. Savo gimtinėje jis yra įgijęs vidurinį išsilavinimą. Lietuvoje jo išsilavinimo dokumentas legalizuotas (azerbaidžanietis Lietuvoje kreipėsi į Studijų kokybės vertinimo centrą, jame įvertinta jo įgyta kvalifikacija ir išduotas dokumentas. Plačiau apie šią procedūrą skaitykite penktoje situacijoje). Vyras nori įgyti virėjo specialybę.

KOMENTARAS

Užsienietis, turintis teisę nuolat ar laikinai gyventi LR, turi teisę mokytis, įgyti išsilavinimą ir kvalifikaciją, remiantis 1991 m. birželio 25 d. LR švietimo įstatymo Nr. I-1489 24 straipsnio 1 punktu. Kiekvienam užsieniečiui, turinčiam teisę nuolat ar laikinai gyventi LR, valstybė garantuoja pradinį, pagrindinį ir vidurinį ugdymą, aukštojo mokslo studijų arba profesinio mokymo, suteikiančio pirmąją kvalifikaciją, programų prieinamumą. Taigi, jeigu azerbaidžanietis turi leidimą nuolat ar laikinai gyventi Lietuvoje, jis turi teisę įgyti virėjo specialybę.

Atkreiptinas dėmesys, kad teisę į darbo įgūdžių įgijimo rėmimą turi leidimą gyventi LR turintys užsieniečiai, kurie pagal teisės aktus atleidžiami nuo pareigos įsigyti leidimą dirbti LR, vadovaujantis LR 2014 m. liepos 10 d. Nr. XII-999 „Užimtumo rėmimo įstatymo Nr. X-694 1, 2, 3, 13, 23, 24, 26, 29, 32 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 261, 341 straipsniais ir priedu įstatymu“.

REIKALAVIMAI

Užsienietis, radęs jį dominančios informacijos, pats kreipiasi į mokymo instituciją. Nuvykus į mokymo įstaigą, būtina pateikti:

- asmens dokumentą (leidimą laikinai arba nuolat gyventi LR);
- Studijų kokybės vertinimo centro išduotą dokumentą dėl vidurinio išsilavinimo vertinimo;
- Sveikatos pažymą, patvirtinančią, kad užsienietis gali mokytis ir dirbti pagal nurodytą profesiją;
- prašymą dėl priėmimo mokytis norimos specialybės.

Pažymėtina, kad prieš pradėdamas mokytis, mokymo įstaiga pareikalaus sveikatos patikrinimo pažymos ir įgyto privalomojo higienos įgūdžių mokymo pažymėjimo. Privalomasis higienos įgūdžių mokymas skirtas darbuotojams, kurių veikla susijusi su maisto produktų apdorojimu, išdavimu ir maitinimu (maisto produktų, jų priedų, žaliavos gamybos, žvejybos, prekybos, tiekimo, transportavimo, sandėliavimo ir maitinimo įmonių darbuotojams, tarp jų: stiuardėsėms, keleivinio transporto palydovams, laivų virėjams, jų padėjėjams, bufetų ir produktų sandėlių darbuotojams). Mokymas trunka 6 ak. val., privalomas prieš pradėdamas dirbti ir kas dvejus metus. Mokymo paslaugas teikia visuomenės sveikatos biurai ir kitos įstaigos.

MOKYMAI

Profesinio mokymo įstaigos įprastai organizuoja 2–3 metų (nemokamą) profesinį mokymą asmenims, baigusiems 10–12 klasių, ir suaugusiųjų profesinį mokymą, kuris yra mokamas ir trunka iki 40 savaičių.

Mokymo paslaugas teikianti įstaiga turi teisę pati nusistatyti suaugusiųjų profesinio mokymo paslaugų teikimo kainą.

Užsieniečiams, baigusiems suaugusiųjų profesinio mokymo programą ir sėkmingai išlaikiusiems kvalifikacijos egzaminą, sumokėjusiems už kursus visą sumą, išduodamas kvalifikacijos pažymėjimas arba kompetenciją liudijantis pažymėjimas.

Pažymėtina, kad jeigu užsienietis yra užsiregistravęs darbo biržoje, Lietuvos darbo birža gali remti darbo įgūdžių įgijimą:

- pirmą kartą pradedantiems darbo veiklą pagal įgytą kvalifikaciją;
- ilgalaikiams bedarbiams;
- iki įsiregistravimo darbo biržoje nedirbusiems 2 ir daugiau metų;
- baigusiems profesinės rehabilitacijos programą*.

DAUGIAU INFORMACIJOS:

- AIKOS interneto svetainėje: www.aikos.smm.lt/mokytis/SitePages/NorIU%20mokytis.aspx?ss=c4af51f9-5535-4933-8dca-1295c7311168
- Lietuvos darbo biržos interneto svetainėje: www.ldb.lt/Informacija/PaslaugosAsmenims/Puslapiai/MokProgramosFormaliosiosSarasas.aspx
- Švietimo ir mokslo ministerijos interneto svetainėje: www.smm.lt/web/lt/smm-svietimas/profesinis-mokymas

* Profesinė rehabilitacija – asmens darbingumo, profesinės kompetencijos bei pajėgumo dalyvauti darbo rinkoje atkūrimas arba didinimas ugdymo, socialinio, psichologinio, rehabilitacijos ir kitomis poveikio priemonėmis. Profesinės rehabilitacijos paslaugomis siekiama ugdyti ar atkurti neįgalųjų darbingumą ir didinti jų įsidarbinimo galimybes.

PENKTA SITUACIJA

Vidurinio išsilavinimo diplomomas ir jo pripažinimas Lietuvoje

Ukrainos pilietybę turinčių užsieniečių šeima atvyko į Lietuvą. Lietuvoje mokymo centre nori įgyti specialybę. Vidurinis išsilavinimas įgytas Ukrainoje. Mokymo centrui būtina pateikti vidurinį išsilavinimą patvirtinantį dokumentą, tačiau dokumentas turi būti įvertintas Lietuvoje.

REIKALAVIMAI

Lietuvoje vidurinio ir aukštojo išsilavinimo, įgyto užsienio institucijose, vertinimą atlieka Studijų kokybės vertinimo centras. Užsienietis, norintis įvertinti išsilavinimo dokumentą (kvalifikaciją) Lietuvoje, Studijų kokybės vertinimo centrui turi pateikti:

- užpildytą paraišką dėl kvalifikacijos pripažinimo (gali būti pildoma vietoje);
- atestatą ir jo priedą, kuris suteikia informaciją apie gautus įvertinimus;
- asmens tapatybę patvirtinantį dokumentą (pvz., leidimą gyventi LR);
- pavardės ar vardo keitimą patvirtinantį dokumentą (jei keitėsi, pvz., santuokos liudijimą).

Išsilavinimo dokumentas turi būti pateikiamas originalo kalba. Jeigu dokumentas buvo išduotas ne anglų ar rusų kalbomis, jis turi būti išverstas į lietuvių, rusų arba anglų kalbą. Vertimas turi būti susegtas su patvirtinta dokumento kopija, susegimas – patvirtintas vertimo biuro antspaudu ir vertėjo parašu.

Atkreiptinas dėmesys, Centras pasilieka teisę paprašyti legalizuoti arba patvirtinti dokumentus pažyma „Apostille“, išskyrus tuos atvejus, kai išsilavinimo dokumentai yra išduoti Europos Sąjungos, EEB, JAV, Rusijos, Baltarusijos, Moldovos bei Ukrainos institucijų.

Taip pat, Studijų kokybės vertinimo centras turi teisę paprašyti pateikti kitus papildomus dokumentus ir informaciją.

PROCESAS

Išsilavinimo dokumentus pripažinimui galima pateikti **asmeniškai** Studijų kokybės vertinimo centro darbuotojams, adresu A. Goštauto g. 12, Vilnius, LT-01108; I aukštas, 1-18 kabinetas. Centre galima užpildyti paraišką, darbuotojai, peržiūrėję dokumentų originalus ir / ar notaro patvirtintas jų kopijas, užregistruos prašymą ir nurodys registracijos numerį (*prisiminkite registracijos numerį, jo prireiks ateityje*).

Dokumentai gali būti pateikti taip pat per įgaliotą asmenį, tokiu atveju būtinas notaro patvirtintas įgaliojimas su jame nurodytais veiksmais, kuriuos užsienietis įgalioja atlikti savo atstovą:

- užpildyti visas reikalingas paraiškas;
- duoti sutikimą naudoti kvalifikacijos turėtojo asmens duomenis vertinimo ir (ar) pripažinimo tikslu;
- pateikti reikalingus dokumentus ir (ar) informaciją;
- pasirašyti prašymus ir (ar) pareiškimus, paaiškinimus ir pan.;
- gauti su paraiškų nagrinėjimu susijusią informaciją (įskaitant, bet neapsiribojant informacija dėl pateikiamų dokumentų);
- atsiimti sprendimus dėl kvalifikacijos vertinimo ir (ar) pripažinimo ir atlikti visus kitus veiksmus, susijusius su šiais pavedimais.

PASTABA

Čia pateiktame sąrašė išvardyti visi veiksmai, susiję su kvalifikacijų vertinimu ir (ar) pripažinimu. Įgaliojimas gali būti skirtas tik kai kuriems iš išvardytų veiksmų. Tokiu atveju turi būti išvardyti tik tie veiksmai, kuriems įgaliojimas suteikiamas.

- Dokumentus užsienietis gali siųsti paštu, adresu A. Goštauto g. 12, Vilnius, LT-01108. Į voką būtina įdėti nustatyta tvarka (notaro ar atitinkamos institucijos) patvirtintas dokumentų kopijas, užpildytą paraišką.

PASTABA

Užsienietis pats turi padengti išlaidas, susijusias su dokumentų pateikimu Studijų kokybės vertinimo centrui. Jeigu dokumentai siunčiami paštu, Studijų kokybės vertinimo centras neatsako už dokumentų praradimą ar sugadinimą.

KOMENTARAS

Išsilavinimo dokumento pripažinimas atliekamas per vieną mėnesį nuo visų pripažinimui reikalingų dokumentų, įskaitant ir papildomus dokumentus, pateikimo dienos. Užsienietis pats atsako už reikalingų dokumentų pateikimą. Trūkstant informacijos apie išsilavinimą ar kvalifikaciją, išsilavinimo pripažinimo terminas gali būti pratęsiamas dar 3 mėnesiams. Šioje situacijoje, Ukrainos pilietybę turinčių užsieniečių šeima turi pateikti reikiamus dokumentus, tarp kurių ir vidurinio išsilavinimo diplomą originalo bei anglų arba rusų kalba. Per mėnesį jie sulauks atsakymo dėl dokumentų pripažinimo ir priklausomai nuo sprendimo galės kreiptis į juos dominantį mokymo centrą.

DĖMESIO!

Pažyma apie išsilavinimo pripažinimą yra išduodama vieną kartą, todėl rekomenduotina pažymos originalo neatiduoti kitoms mokymo institucijoms ar darbdaviams.

DAUGIAU INFORMACIJOS

- Studijų kokybės vertinimo centras, tel. +370 5 210 4772, el. p. enicnaric@skvc.lt. Teiraujantis informacijos dėl išsilavinimo pripažinimo vertinimo, būtina nurodyti registracijos numerį, kuris suteikiamas pateikus prašymą dėl išsilavinimo dokumento pripažinimo.
- Užsieniečiai informaciją apie dokumentų legalizavimo ir / ar patvirtinimo „Apostille“ procedūrą gali gauti Užsienio reikalų ministerijoje, tel. + 370 5 236 26 13.

VAIKO TEISIŲ KLAUSIMAI

PIRMA SITUACIJA

Nelydimas nepilnametis užsienietis. Laikinosios globos nepilnamečiui nustatymas ir globėjo paskyrimas

Afganistano pilietybę turintis nepilnametis (turintis dokumentus, patvirtinančius, jog jam 13 m.) į Lietuvą atvyko kartu su kitu asmeniu, motinos broliu, kuris sako esantis taip pat nepilnametis (patvirtinančių dokumentų neturėjo), nors atrodo gerokai vyresnis. Dėdė nepilnametį lydėjo visos kelionės metu. Lietuvos Respublikoje (toliau – LR) asmenis nustatė Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Vidaus reikalų ministerijos (toliau – VSAT) specialistai. Abu asmenys nurodė, kad visi jų giminaičiai liko Afganistano Islamo Respublikoje, o jie vyko į Lenkiją dirbti.

KOMENTARAS

VSAT specialistai, nustatę LR esantį nelydimą nepilnametį užsienietį, apie tai praneša savivaldybės, kurios teritorijoje nustatytas nelydimas nepilnametis užsienietis, vaiko teisių apsaugos skyriui (toliau – VTAS), Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – VVTAJT), atlieka nelydimo nepilnamečio užsieniečio asmens, jo dokumentų ir daiktų apžiūrą LR teisės aktų nustatyta tvarka, apklausia jį bei atlieka kitas būtinas teisės aktais nustatytas procedūras. Itin svarbus yra nelydimo nepilnamečio užsieniečio ir jo šeimos narių ar kitų teisėtų atstovų duomenų patikrinimas.

PROCESAS

VVTAJT, gavusi informaciją apie nustatytą nelydimą nepilnametį užsienietį, vadovaudamasi LR nustatytų nelydimų nepilnamečių užsieniečių, kurie nėra prieglobsčio prašytojai, amžiaus nustatymo, apgyvendinimo ir kitų procedūrinių veiksmų bei paslaugų jiems teikimo tvarkos aprašu, patvirtintu LR socialinės apsaugos ir darbo ministro, LR vidaus reikalų ministro ir LR sveikatos apsaugos ministro 2014 m. balandžio 23 d. įsakymu Nr. A1-229/1V-289/V-491, nedelsdama priima sprendimą dėl nelydimo mažamečio užsieniečio (iki 14 m.) ar nelydimo nepilnamečio užsieniečio, turinčio savo asmens tapatybę ir amžių patvirtinantį dokumentą, apgyvendinimo Pabėgėlių priėmimo centre, kol teismas paskirs alternatyvią sulaikymui priemonę – patikėti atitinkamai socialinei įstaigai prižiūrėti nelydimą nepilnametį užsienietį. Šiuo atveju iki teismo sprendimo, dėl kurio nedelsdami kreipėsi VSAT pareigūnai, VVTAJT gali priimti sprendimą tik dėl nelydimo mažamečio užsieniečio apgyvendinimo Pabėgėlių priėmimo centre.

VSAT pareigūnai suformuoja nelydimo nepilnamečio užsieniečio asmens bylą, kurią kartu su nelydimu nepilnamečiu užsieniečiu perduoda Pabėgėlių priėmimo centrui, o šios bylos kopiją išsiunčia Migracijos departamentui prie Vidaus reikalų ministerijos (toliau – Migracijos departamentas).

Kadangi dėl antrojo asmens amžiaus kyla pagrįstų abejonų, o apklausos rezultatai neatskleidžia galimo tikro kito asmens amžiaus, VSAT ne vėliau kaip per 48 val. gali kreiptis į artimiausią asmens sveikatos priežiūros įstaigą, turinčią tinkamą įrangą rentgenologiniams tyrimams atlikti, dėl nelydimo nepilnamečio užsieniečio rentgenologinio tyrimo. Amžiaus nustatymo tyrimas atliekamas tik su nelydimo nepilnamečio užsieniečio, kurio amžius nustatomas, sutikimu.

Pabėgėlių priėmimo centras apie VSAT pareigūnų atvežtą ir apgyvendintą nelydimą nepilna-

metį užsienietį informuoja VVTAJT, VTAS ir policijos įstaigą, kurios aptarnaujamoje teritorijoje yra Pabėgėlių priėmimo centras. VTAS LR teisės aktų nustatyta tvarka organizuoja laikinosios globos nustatymo procedūrą. Nepilnamečio globėju tampa Pabėgėlių priėmimo centras.

Kiekvienam nelydimam nepilnamečiui užsieniečiui minėtas centras sudaro sąlygas naudotis teikiamomis paslaugomis, nurodytomis Lietuvos valstybės paramos teikimo užsieniečių, gavusių prieglobstį LR, integracijai tvarkos aprašo, patvirtinto LR socialinės apsaugos ir darbo ministro 2004 m. spalio 21 d. įsakymu Nr. A1-238 „Dėl Lietuvos valstybės paramos teikimo užsieniečių, gavusių prieglobstį Lietuvos Respublikoje, integracijai tvarkos aprašo patvirtinimo“, 4 punkte. Pabėgėlių priėmimo centras sudaro galimybę nevyriausybinėms ar tarptautinėms organizacijoms, teikiančioms pagalbą pabėgėliams, susisiekti su centre gyvenančiais nelydimais nepilnamečiais užsieniečiais.

SITUACIJOS SPRENDIMAS

Jei nepavyksta rasti nelydimo nepilnamečio užsieniečio šeimos narių ar kitų teisėtų atstovų arba nustatoma, kad nelydimas nepilnametis užsienietis negali būti grąžintas į užsienio valstybę, ne vėliau kaip per 4 mėnesius nuo nelydimo nepilnamečio užsieniečio apgyvendinimo Pabėgėlių priėmimo centre dienos Migracijos departamentas priima sprendimą išduoti nelydimam nepilnamečiui užsieniečiui leidimą laikinai gyventi LR.

Atkreiptinas dėmesys, kad, kilus įtarimams, turi būti vertinama, ar nelydimi nepilnamečiai užsieniečiai nėra prekybos žmonėmis aukos.

Daugiau informacijos:

- Pabėgėlių priėmimo centras – www.rppc.lt

ANTRA SITUACIJA

Neteisėtas vaiko išvežimas

LR pilietis sudarė santuoką su Kambodžos Karalystės piliete. Santuokoje gimė sūnus. Praėjus keleriems metams, tėvai kreipėsi į teismą dėl santuokos nutraukimo. Vaiko gyvenamoji vieta pagal santuokos nutraukimo pasekmių sutartį nustatyta pagal motinos gyvenamąją vietą. Tėvai sutarė dėl sūnaus auklėjimo bendru sutarimu, laikydamiesi bendrų moralės normų. Motina įsipareigojo netrukdyti tėvui susitikti, nuolat ir tiesiogiai bendrauti su sūnumi, iš anksto su ja suderinus. Tėvas turi teisę pasimatyti su sūnumi LR ir kitose valstybėse. Tačiau motina su sūnumi, nepranešusi vaiko tėvui, išvyko į Kambodžą ir vyrui nėra galimybių su jais susisiekti. Tikslus vaiko gyvenamosios vietos adresas tėvui nėra žinomas.

KOMENTARAS

Remiantis dabartiniu LR teisiniu reglamentavimu, Lietuvoje tėvai turi lygias teises ir lygias pareigas savo vaikams, nepaisant to, ar vaikas gimė susituokusiems, ar nesusituokusiems tėvams, jiems santuoką nutraukus, teismui pripažinus ją negaliojančia ar tėvams gyvenant skyrium. Tėvai bendrai ir vienodai atsako už vaiko auklėjimą ir priežiūrą, todėl darytina išvada, kad tėvai bendrai ir vienodai naudojasi ir vaiko globos teisėmis.

- Tuo atveju, jei vaikas į užsienio valstybę išvažiuoja laikinai ir trumpam, vaiko tėvo sutikimas nėra būtinas. Tačiau išvykstant iš Lietuvos nuolat gyventi į užsienio valstybę ar grįžtant iš užsienio valstybės nuolat gyventi į Lietuvą, tėvo, nevykstančio kartu su vaiku, sutikimas yra privalomas (reglamentuota 1980 m. Konvencijoje dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų).
- Apibrėžtinis neteisėto vaiko išvežimo ir laikymo sąvokos – tai situacijos, kai vienas iš vaiko tėvų išsiveža vaiką iš įprastinės vaiko gyvenamosios vietos valstybės į kitą valstybę be kito tėvo sutikimo (neteisėtas išvežimas) arba pasilieka užsienio valstybėje ilgesniam laikui negu kitas iš tėvų buvo sutikęs (neteisėtas laikymas). Šiuo atveju motina išsivežė sūnų gyventi į kitą užsienio valstybę vaiko tėvui apie tai nepranešusi.

REIKALAVIMAI

Motinai persikėlus gyventi į užsienio valstybę, būtina išspręsti liekančio tėvo tolesnio dalyvavimo, auklėjant vaiką, klausimus. Atkreiptinas dėmesys, kad vaiko gyvenamosios vietos nustatymas su motina nesuteikia jai daugiau teisių vaiko atžvilgiu, teismo sprendimu taip pat nebuvo nustatyta kitaip. Todėl, motinai išvykstant į užsienio valstybę gyventi nuolat, turėjo būti susitarta dėl:

- bendravimo su vaiku tvarkos. Pagal LR civilinio kodekso 170 str. 3 d. suteikti galimybę skyrium gyvenančiam tėvui (motinai) bendrauti su vaiku yra motinos (tėvo), pas kurį gyvena vaikas, pareiga ir jis (ji) neturi teisės kliudyti bendrauti. Bendravimo su vaiku tvarkoje turėtų būti numatytos priemonės, kuriomis bus bendraujama (telefonu, interneto programomis ir kt.), laikas, kada bendraujama, atostogų laikas, kelionės išlaidų padengimas ir kt.;
- liekančio tėvo teisių ir pareigų dalyvauti, auklėjant vaiką, įgyvendinimo tvarkos. Liekančiam tėvui turėjo būti pranešta nauja vaiko gyvenamoji vieta, ugdymo įstaiga, kurią jis planuoja lankyti, ir kiti su vaiko auklėjimu susiję klausimai.

Jei gyvenamoji vieta buvo nustatyta su išvykti ketinančia motina, tada ši turėtų kreiptis į teismą dėl bendravimo tvarkos su liekančiu tėvu pakeitimo. Tokiu būdu teismas nustatytų, kad, keičiantis vaiko gyvenamosios vietos valstybei, tuo metu nustatytos bendravimo tvarkos neįmanoma vykdyti, todėl ji keičiama.

SITUACIJOS SPRENDIMAS

Pastebėtina, kad Kambodžos Karalystė nėra pasirašiusi ir ratifikavusi nė vieno iš neteisėto vaiko išvežimo ar laikymo atveju taikytinų teisės aktų (nurodytų toliau), LR ir Kambodžos Karalystė nėra pasirašiusios dvišalės bendradarbiavimo sutarties. Tokiu atveju nėra konkrečių teisinių priemonių ir procedūrų, kaip spręsti iškilusį klausimą ir užtikrinti vaiko teisę palaikyti ryšius su abiem tėvais.

Pirmiausia, kaip ir kitais atvejais, rekomenduojama abiem tėvams stengtis susitarti taikiai, pasitelkus visas įmanomas priemones ir apsaugant geriausius vaiko interesus. Atkreiptinas dėmesys, kad, siekiant išvengti galimų nemalonių, reikia iš anksto pasidomėti būsimo sutuoktinio šalies papročiais ar įstatymais.

- Jeigu taikiai susitarti tarpusavyje nepavyksta, galima kreiptis: diplomatinės pagalbos. Tokiais išimtiniais atvejais kaip šis, kai negalima taikyti nei vieno iš žemiau nurodytų teisės aktų, klausimai dėl tėvų ir vaikų tarpusavio santykių gali būti sprendžiami tarpininkaujant diplomatinėms atstovybėms, todėl, nesant teisinių priemonių, tėvas gali kreiptis tiesiogiai į Lietuvos diplomatinės atstovybes. Šiuo atveju tėvas kreipėsi į Užsienio reikalų ministeriją dėl bendradarbiavimo su Kambodžos Karalyste, kad padėtų išspręsti konkrečią problemą;
- nevyriausybinių organizacijų pagalbos. Tokiose situacijose taip pat gali būti reikšminga tarptautinių nevyriausybinių organizacijų pagalba.

Jei tėvas nėra tikras, į kokią valstybę motina išsivežė bendrą vaiką, tikslinga kreiptis į policiją dėl vaiko ir jį neteisėtai išvežusio (laikančio) asmens, šiuo atveju motinos ir sūnaus, paieškos.

Taigi, šioje situacijoje tėvas gali kreiptis diplomatinės arba nevyriausybinių organizacijų pagalbos, tačiau pati efektyviausia priemonė yra iš anksto susitarti dėl bendravimo su vaiku tvarkos ir kitų susijusių klausimų,

DAUGIAU INFORMACIJOS:

Esant neteisėto vaiko išvežimo ar laikymo situacijoms, taikytini šie teisės aktai:

- 1961 m. Hagos konvencija dėl valdžios institucijų įgaliojimų ir taikytinos teisės nepilnamečių apsaugos srityje;
- 1980 m. Hagos konvencija dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų;
- 1996 m. Hagos konvencija dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje;
- 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinantis Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000;
- Dvišalės ar daugiašalės valstybių tarpusavio bendradarbiavimo sutartys ir kt.
- LR atstovybės užsienyje – www.urm.lt/default/lt/embassycontacts
- Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencija (galimybė pagal šalį arba pagal atitinkamą konvenciją rasti dominančią informaciją, pvz., valstybės centrinės institucijos kontaktus, konvencijų pasirašymo, ratifikavimo datas ir kt.) – www.hcch.net/index_en.php?act=text.display&tid=1

TREČIA SITUACIJA

Tarptautinis įvaikinimas

LR pilietis norėtų įvaikinti užsienio valstybės vaikus, nukentėjusius nuo konflikto, pavyzdžiui, vaikus pabėgėlius iš Sirijos Arabų Respublikos, Afganistano Islamo Respublikos, Rytų Afrikos ar kt.

KOMENTARAS

Nusprendus įvaikinti vaiką iš trečiųjų šalių, atkreiptinas dėmesys į tai, ar ta trečioji šalis, iš kurios ketinama įvaikinti, priimtų LR įvaikinimui paruoštus dokumentus, bei ar ta šalis, kaip ir Lietuva, yra prisijungusi prie 1993 m. Hagos konvencijos dėl vaikų apsaugos ir bendradarbiavimo tarptautinio įvaikinimo srityje.

Pastebėtina, kad situacijoje nurodytos šalys nėra ratifikavusios minėtos konvencijos ir ne-bendradarbiauja tarptautinio įvaikinimo srityje, todėl įvaikinimas nėra galimas.

VVTAJT praktikoje yra buvę atvejų, kai po kreipimosi į trečiąsias šalis dėl įvaikinimo nesulaukta atsakymo arba išreikštas nesutikimas, kad toje šalyje įvaikintų asmenys iš Lietuvos, kadangi pačioje Lietuvoje yra galimų įvaikinti vaikų.

PROCESAS

Dėl įvaikinimo iš šalių ratifikavusių konvenciją asmenys turi kreiptis į deklaruotos gyvenamosios vietos vaiko teisių apsaugos skyrių (tarnybą), kurio darbuotojai suteikia visapusišką informaciją ir padeda, kai yra pradedamos įvaikinimo procedūros. VVTAJT taip pat teikia konsultacijas dėl nacionalinio ir tarptautinio įvaikinimo.

LR piliečiai, nuolat gyvenantys užsienyje, ir užsieniečiai dėl įvaikinimo Lietuvoje turi kreiptis per savo šalies centrinę įvaikinimo instituciją arba per užsienio valstybės instituciją, įgaliotą veikti vykdant tarptautinį įvaikinimą LR (toliau – įgaliota užsienio valstybės institucija).

Pagal LR civilinio kodekso 3.217 str. 4 d., būsiesiems tėviams, ketinantiems įvaikinti vaiką užsienyje, išvadą, ar nėra įstatymų numatytų kliūčių įvaikinti ir ar būsiesiems tėviams tinkamai pasirengę įvaikinti, nutartimi patvirtina Vilniaus apygardos teismas.

DAUGIAU INFORMACIJOS

Šalių, bendradarbiaujančių pagal 1993 m. Hagos konvenciją dėl vaikų apsaugos ir bendradarbiavimo tarptautinio įvaikinimo srityje, sąrašas – www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.authorities&cid=69

PASTABA

Nuo 2006 m. rugpjūčio 1 d. užsienio valstybių institucijų nauji prašymai dėl įgaliojimų veikti vykdant tarptautinį įvaikinimą LR suteikimo nėra priimami. Šiuo metu akredituotos mūsų šalyje užsienio valstybių institucijos, pasibaigus jų akreditacijos laikotarpiui, gali pratęsti tarptautinio įvaikinimo veiklą. Šiandien Lietuvoje veikia 11 akredituotų užsienio valstybių institucijų, iš jų 4 Italijos įgaliotos institucijos, 2 JAV ir po vieną Švedijos, Prancūzijos, Ispanijos, Naujosios Zelandijos ir Kanados įgaliotą instituciją.

Daugiau informacijos apie akredituotų užsienio valstybių institucijų įgaliojimų veikti vykdant tarptautinį įvaikinimą LR pratęsimą galima rasti LR socialinės apsaugos ir darbo ministro 2005 m. birželio 3 d. įsakymu Nr. A1-162 patvirtintame įgaliojimų veikti vykdant tarptautinį įvaikinimą Lietuvos Respublikoje suteikimo akredituotoms užsienio valstybių institucijoms tvarkos apraše.

KETVIRTA SITUACIJA

Likęs užsienyje vaikas

LR nepilnametė piliētė išvyko kartu su vieninteliu iš tėvų (vaiko tėvas miręs prieš kelerius metus) į Ukrainą. Motina su mergaite ten gyvena apie porą metų, tačiau šiai žuvus, mergaitė Ukrainoje liko be tėvų globos.

KOMENTARAS

Pagal 2004 m. gruodžio 24 d. LR Vyriausybės nutarimu Nr. 1655 patvirtintų Užsienio valstybėse likusių be tėvų globos vaikų parvežimo į Lietuvos Respubliką taisyklių (toliau – Parvežimo taisyklės) 2 punktą, užsienio valstybėje be tėvų globos likęs vaikas yra tas, kuris turi LR pilietybę patvirtinantį dokumentą arba kurio tėvai ar turimas vienintelis iš tėvų – LR piliečiai, ir kuriam LR įstatymų nustatyta tvarka gali būti nustatyta laikinoji arba nuolatinė globa (rūpyba).

Parvežimo taisyklėse numatyta, kad VVTAJT vykdo užsienio valstybėse be tėvų globos likusių vaikų, turinčių LR pilietybę arba kurių tėvai ar turimas vienintelis iš tėvų yra LR piliečiai, parvežimo į Lietuvą funkciją.

PROCESAS

Užsienio valstybės kompetentinga tarnyba arba Lietuvos diplomatinė atstovybė, gavusi informaciją apie užsienio valstybėje be tėvų globos likusį vaiką, nedelsdama informuoja LR užsienio reikalų ministeriją ir (arba) VVTAJT. Šiuo atveju LR ambasada Ukrainoje, perduodama Ukrainos vaikų reikalų tarnybos pranešimą, kreipiasi į VVTAJT dėl be tėvų globos likusio vaiko, pateikdama išsamią informaciją apie situaciją.

Toliau vaiko parvežimo į Lietuvą klausimas sprendžiamas glaudžiai bendradarbiaujant užsienio valstybės socialinei tarnybai, LR diplomatinei atstovybei, VVTAJT ir VTAS. Už vaiko būsimo globėjo (rūpintojo) paiešką, į LR parvežto vaiko pasitikimą ir jo globos (rūpybos) organizavimą atsakingas VTAS nustatomas VVTAJT sprendimu, atsižvelgiant į vaiko tėvų (vieno iš tėvų) paskutinę žinomą gyvenamąją vietą ar kitų artimųjų giminaičių gyvenamąją vietą LR, taip pat į kitas aplinkybes, susijusias su užsienio valstybėje likusiu be tėvų globos vaiku.

VVTAJT, bendradarbiaudama su savivaldybės, kurioje buvo nustatyta paskutinė mergaitės motinos gyvenamoji vieta, VTAS, surenka visus galimus duomenis apie Lietuvoje esančius giminaičius ir kitus asmenis, norinčius ir galinčius globoti vaiką. Jei artimų giminaičių ar kitų fizinių asmenų neatsiranda, nepilnamečiui gali būti nustatoma globa institucijoje. Šiuo atveju fizinių asmenų, norinčių ir galinčių globoti nepilnametę, neatsirado.

Sprendimą dėl užsienio valstybėje likusio be tėvų globos vaiko parvežimo į LR priima LR socialinės apsaugos ir darbo ministro patvirtinta komisija užsienio valstybėje likusio be tėvų globos vaiko parvežimo į LR klausimams spręsti. Ją sudaro du LR socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ir vienas VVTAJT atstovas.

Priimdama sprendimą, komisija kiekvienu atveju turi atsižvelgti į vaiko interesus, jo nuomonę bei užsienio valstybės kompetentingų institucijų pateiktą informaciją. Komisijai priėmus sprendimą dėl vaiko parvežimo, konsulinis pareigūnas padeda kompetentingoms institucijoms organizuoti buvimo valstybėje likusio be globos vaiko parvežimą į Lietuvą. Šiuo atveju VVTAJT glaudžiai bendradarbiavo su LR ambasada Ukrainoje.

Atkreiptinas dėmesys, kad užsienio valstybėje likusio be tėvų globos vaiko parvežimo į LR išlaidos gali būti padengiamos iš LR valstybės biudžete VVTAJT skirtų lėšų tik tuo atveju, kai reikia parvežti užsienio valstybėje likusį be tėvų globos vaiką, atitinkantį Parvežimo taisyklių 2 punkto apibrėžimą.

SITUACIJOS SPRENDIMAS

Šiuo atveju komisija, įvertinusi visą VVTAJT pateiktą informaciją, kurios reikia sprendimui dėl Ukrainoje likusio be tėvų globos vaiko parvežimo į LR priimti, nusprendė parvežti Ukrainoje likusią be tėvų globos nepilnametę iš Ukrainos į LR, padengiant kelionės išlaidas, deleguoti VVTAJT atstovą lydėti be tėvų globos likusią nepilnametę iš Ukrainos į LR bei išduoti vaiką lydinčiam asmeniui VVTAJT direktoriaus įgaliojimą paimti ir lydėti Ukrainoje likusią be tėvų globos mergaitę iš Ukrainos į LR, taip pat kitus su vaiko parvežimu į LR susijusius dokumentus, kurių prašo užsienio valstybės kompetentingos institucijos.

Nepilnametė sėkmingai grąžinta į Lietuvą ir perduota VTAS nustatytai globos institucijai.

DAUGIAU INFORMACIJOS

- LR atstovybės užsienyje – www.urm.lt/default/lt/embasycontacts

PENKTA SITUACIJA

Laikinas vaiko išvykimas iš Lietuvos Respublikos

Tėvai išsiskyrę. Vaiko gyvenamoji vieta nustatyta su motina, tėvas pagal sudarytą bendravimo su vaiku tvarką matosi ir bendrauja su juo. Motina su vaiku ketina išvykti mėnesio trukmės atostogų į Rumuniją.

Grįžus į Lietuvą, organizuojamas nepilnamečio išvykimas į Bulgariją dalyvauti meninės veiklos konkurse. Nepilnametis kartu su kitais dalyviais vyks lydintas muzikos mokytojos.

KOMENTARAS

Lietuvai prisijungus prie Šengeno erdvės ir panaikinus vidaus sienas, LR Vyriausybės 2008 m. liepos 16 d. nutarimu Nr. 724 buvo pakeista Vaiko laikinojo išvykimo į užsienio valstybes tvarka. Ji nustato, kad su tėvais ar vieniems laikinai išvykstantiems vaikams nebereikia raštiško vieno iš tėvų sutikimo, kai vykstama į Šengeno erdvei priklausančias šalis.

Tikslaus apibrėžimo, kas yra laikinas vaiko išvykimas, nėra, todėl kiekvienu atveju vertinamos faktinės aplinkybės, atkreipiant dėmesį į:

- išvykimo trukmę. LR gyvenamosios vietos deklaravimo įstatymas nustato, kad LR gyventojas privalo deklaruoti savo gyvenamąją vietą kitoje valstybėje, jei jis išvyksta iš Lietuvos ilgesniam nei šešių mėnesių laikotarpiui.
- išvykimo tikslą. Jei vaikas vyksta į turistinę kelionę, lanko giminaičius atostogų metu ar vyksta gydytis, tačiau neketina toje šalyje įsikurti, laikoma, kad išvykimas yra laikinas. O tuo atveju, kai vaikas išregistruojamas iš mokyklos (ir pan.), turint tikslą įsikurti svetur (nors ir vieniems metams), išvykimas negali būti laikomas laikinu.

Taigi abiem klausime minėtais atvejais išvykimai laikytini laikiniais. Skirtumas tas, kad vienu atveju vaikas išvyksta su įstatyminiu atstovu – motina, kitu atveju – be jo.

REIKALAVIMAI

Šioje situacijoje abiem klausime minėtais atvejais išvykos yra į Šengeno erdvei nepriklausančias valstybes. Vaikui vykstant su vienu iš tėvų, kito rašytinis sutikimas nebūtinas. Tuo atveju, kai vaiko pavardė nesutampa su vieno iš tėvų, su kuriuo jis išvyksta į užsienio valstybę, nepriklausančią Šengeno erdvei, pavardė, Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnams pareikalavus, turi būti pateikiamas vaiko gimimo liudijimas.

Jei vaikas nėra lydintas tėvų, jam reikia turėti vieno iš tėvų rašytinį sutikimą, kad galėtų išvykti su jį lydintiu asmeniu. Sutikime parašo tikrumas turi būti paliudytas notaro, LR diplomatinės atstovybės ar konsulinės įstaigos pareigūno arba seniūno. Jei Šengeno erdvės išorinė siena yra kertama kitoje valstybėje (ne Lietuvoje), vieno iš tėvų arba globėjo raštiškas sutikimas pateikiamas tik tos valstybės sienos apsaugos pareigūnui pareikalavus. Vaikui vykstant su lydintiu asmeniu (šiuo atveju muzikos mokytoja), vieno iš tėvų rašytiniame sutikime turi būti nurodyti vaiką lydintio asmens duomenys.

Vaikų grupėms išvykstant į ekskursijas, turistines keliones ar kitas organizuotas keliones (su sporto, mokslo, meno ir kitais kolektyvais), būtinas kelionės organizatoriaus parašu ir antspaudu patvirtintas raštas, kuriame turi būti nurodytas tikslus išvykstančių vaikų ir juos lydintčių asmenų vardinis sąrašas bei šio rašto kopija. Pažymėtina, kad vaiko duomenys į sąrašą gali būti įtraukiami tik gavus minėtą bent vieno iš tėvų rašytinį sutikimą (sutikimus kelionės metu turi saugoti kelionės organizatorius).

ŠEŠTA SITUACIJA

Bendravimo tvarkos su vaiku nustatymas

Kongo Demokratinės Respublikos pilietė, prieš tai penkerius metus gyvenusi Lietuvoje, sudarė šioje šalyje santuoką su LR piliečiu. Susilaukė dukters (jai dabar septyneri metai). Santuoka truko aštuonerius metus, vėliau vaiko tėvai nusprendė skirtis ir tėvas išsikraustė gyventi atskirai. Vaiko motina ketina ir toliau gyventi Lietuvoje.

Tėvas pastebėjo, kad susitarti su dukters motina dėl bendravimo su vaiku tampa vis sudėtingiau, motina neatsiliepia į tėvo skambučius, dėl nemotyvuotų priežasčių neleidžia išsivežti dukters nakvoti tėvo gyvenamojoje vietoje. Dukters akivaizdoje moteris su jos tėvu kalba nepagarbiai, pakeltu tonu. Motina turi įtarimų, kad tėvas draudžia mergaitei bendrauti su giminėmis iš motinos pusės (keli asmenys gyvena Lietuvoje), motyvuodamas, kad tie ryšiai nėra svarbūs. Tėvas norėtų, kad duktė gyventų su juo ir laikytųsi lietuviškų tradicijų, lankytų lietuvišką, o ne tarptautinę ugdymo įstaigą, dažniau svečiuotųsi pas senelius, kurie vaikui pasakotų apie Lietuvos istoriją.

KOMENTARAS

Remiantis dabartiniu LR teisiniu reglamentavimu, Lietuvoje tėvai turi lygias teises ir lygias pareigas savo vaikams, nepaisant to, ar vaikas gimė susituokusiems, ar nesusituokusiems tėvams, jiems santuoką nutraukus, teismui pripažinus ją negaliojančia ar tėvams gyvenant skyriumi. Tėvai bendrai ir vienodai atsako už vaiko auklėjimą ir priežiūrą, todėl darytina išvada, kad tėvai bendrai ir vienodai naudojami ir vaiko globos teisėmis (teise rūpintis vaiku, teise nustatyti vaiko gyvenamąją vietą).

Taikiai išspręsti ginčą ir rasti abiem pusėms priimtina kompromisą gali padėti mediacijos procedūra. Tačiau tėvams ne visada pavyksta susitarti dėl vaiko gyvenamosios vietos. Kilus ginčui dėl vaiko gyvenamosios vietos nustatymo, sprendimą priima trečioji šalis – teismas.

Neretai pasitaiko, kad tėvai nesiekia nusistatyti konkrečios bendravimo su vaiku tvarkos, todėl teismo sprendime (kuriame išsprendžiamas vaiko gyvenamosios vietos klausimas) nurodoma, kad skyrium gyvenančio tėvo bendravimo su vaiku tvarką nusistato tėvai bendru sutarimu. Rekomenduojama, teisme sprendžiant vaiko gyvenamosios vietos klausimą, nustatyti bent jau pagrindines bendravimo su vaiku tvarkos gaires, nes, priešingu atveju, vienam iš tėvų neleidžiant vaikui bendrauti su kitu tėvu, praktiškai nelieka galimybės kreiptis į antstolį dėl priverstinio teismo sprendimo vykdymo.

PROCESAS

Kai sutuoktiniai, turintys nepilnamečių vaikų, teikia ieškinį dėl santuokos nutraukimo ar jos pripažinimo negaliojančia, taip pat dėl gyvenimo skyrium (separacijos), kartu turi pareikšti ir reikalavimą dėl nepilnamečių vaikų gyvenamosios vietos nustatymo, jeigu jų gyvenamoji vieta nėra nustatyta tėvų susitarimu. Jeigu vaiko gyvenamoji vieta yra nustatyta tėvų susitarimu, kartu su ieškinio pareiškimu teismui turi būti pateikiamas susitarimas.

Pastebėtina, kad, sprendžiant vaiko gyvenamosios vietos nustatymo klausimą, negalima teikti privilegijų tėvui ar motinai dėl jo (jos) lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų. Ginčas dėl vaiko gyvenamosios vietos nustatymo sprendžiamas vertinant kiekvieno iš tėvų galimybes ir pastangas užtikrinti teisės normose įtvirtintų pagrindinių vaiko teisių ir pareigų, panaudojant ir valstybės teikiamą paramą, įgyvendinimą, kiekvieno iš tėvų šeimos aplinkos sąlygas, t. y. tas sąlygas, kuriomis vaikui teks gyventi,

nustačius jo gyvenamąją vietą su vienu iš tėvų, atsižvelgiant į vaiko interesus ir jo norą. Į vaiko norą gali būti atsižvelgta tuo atveju, jei tai neprieštaruja vaiko interesams. Teismas, priimdamas sprendimą byloje dėl nepilnamečio vaiko gyvenamosios vietos nustatymo, turi įvertinti kiekvieno iš tėvų pastangas ir galimybes užtikrinti teisės normose įtvirtintų pagrindinių vaiko teisių ir pareigų įgyvendinimą, šeimos aplinkos sąlygas, tarp jų ir tėvo (motinos) asmeninius bruožus ir kiekvieno iš jų galimybę sudaryti vaikui tinkamas sąlygas augti ir vystytis bei sudaryti galimybę bendrauti su kitu iš tėvų.

BENDRAVIMAS SU GIMINAIČIAIS

Pastebėtina ir tai, kad mergaitė turi teisę bendrauti su giminaičiais, jei tai nekenkia jos interesams. Teisės aktai specialias priemones spręsti ginčus tarp vaiko tėvų ir giminaičių numato tik tais atvejais, kai ginčas kyla su artimaisiais giminaičiais. Artimaisiais giminaičiais laikomi vaiko seneliai ir vaiko broliai bei seserys. Pareiga užtikrinti vaiko bendravimą su artimaisiais giminaičiais tenka vaiko tėvams. Jei tėvai atsisako sudaryti sąlygas vaikui bendrauti su artimaisiais giminaičiais, LR civilinis kodeksas numato dvi institucijas – VTAS ir teismą, kurios gali tėvus įpareigoti sudaryti sąlygas vaikui bendrauti su artimaisiais giminaičiais.

Vaiko artimųjų giminaičių teisė bendrauti su vaikais yra savarankiška teisė ir negali būti siejama su vaiko tėvo ar motinos teise bendrauti su vaikais. Senelių bendravimo su vaikais tvarka nustatoma atskirai nuo vaiko tėvo ar motinos bendravimo su vaiku tvarkos. Atkreiptinas dėmesys, kad jei motina sumanytų kartu su vaiku išvykti gyventi į kitą valstybę, labai svarbu numatyti, kaip vaikui bus užtikrinama jo teisė bendrauti ne tik su tėvu, bet ir su Lietuvoje liekančiais artimaisiais vaiko giminaičiais – seneliais. Dažniausiai bendravimo tvarka yra nustatoma teisme skyrybų metu.

Atkreiptinas dėmesys, kad, siekiant išvengti galimų nemalonių, reikia iš anksto pasidomėti būsimo sutuoktinio šalies papročiais ar įstatymais.

EUROPOS SĄJUNGA
Europos fondas trečiųjų
šalių piliečių integracijai

